

001	66	76	96	96	69	62	55	48	36	26	19	13	7	3	0
000	88	96	66	76	96	92	85	80	70	60	55	50	45	40	30

UUTISET

Poika opiskelee alaa, ja hänen kihlattunsakin viihtyy täällä. MAIDONTUOTTAJA URHO GUTTORM

PEKKA FALI

Urho Guttormilla on maidon tuotannosta yli 30 vuoden kokemus. Navetassa on nyt 23 lypsävää.

Maito matkustaa pitkän matkan

Tenojoen laaksosta haetaan maito kahdesti päivässä. Osa maidosta palaa ja jatkaa matkaansa Jäämeren rannoille saakka.

UTSJOKI-OULU (MT)

Aamulla vähän vaille yhdeksän maitoauto kaartaa **Urho Guttormin** pihaan Utsjoella Nuvvuksen kylässä. Näytteet otetaan tilatankista tavalliseen tapaan, letku pannaan kiinni tankkiin, ja hetkessä kahden päivän maidot imaistaan maitoauton kyytiin.

Hannu Norman tai joku hänen kuljettajistaan käy EU:n pohjoisimmalla maitotilalla joka toinen päivä. Täältä maitoauton keula käännetään takaisin etelään. Ivalossa ja Sodankylässä tehdään vielä pari koukkausta tien varren tiloille ja sitten jatketaan suoraan Valion Oulun meijerille.

Maidon reitti

–100 km–

MT

Maitoa Oulusta Norjaan

Vähän myöhemmin meijerillä jalostetut maitotuotteet lähtevät eri puolelle Suomea, myös tänne pohjoiseen. Kaukaisin maidon myyntipaikka on K-market Aurala Utsjoen Nuorgamissa. Sieltä maitopurkit usein jatkavat vielä matkaansa Norjan puolelle.

Kauppias **Arto Aurala** sanoo myyvänsä yhdeksän kymmenestä maitolitrasta rajan takaa tuleville norjalaisille.

”Niitä menee hyvinkin 200–300 kilometrin päähän.” Siis Jäämeren rannoille, Vesisaareen ja Kirkkoniemeen saakka.

Pelkkää maitoa norjalaiset eivät tule K-kaupasta hakemaan, mutta sekin on Suomessa puolet halvempaa kuin rajan takana. Lisäksi ostetaan lihaa, tupakkaa, alkoholia ja polttoainetta.

”Melkein kaikkea mitä myynnissä on.”

Kaikki on kaukana täältä

Guttormin pihasta Tenojoki-laaksossa näkee hyvin Norjan puolelle, missä on suuria ja vauraita maitotiloja. Kaikesta päätellen aluetuet tekevät viljelystä hyvin kannattavaa. Norjan valtio haluaa kaikin tavoin varmistaa, että myös pohjoisin osa maasta pysyy asuttuna ja palvelurakenne hyvänä.

Suomessakin viljelijää tuetaan. Urho Guttorm sanoo, että ilman pohjoisen tukea maidon tuotannon kannattavuus olisi nollassa.

Perusteita etelää suuremmalle tuelle ei ole vaikea löytää.

Kaikki on täältä kaukana. Rehut tuodaan Ylivieskasta, yli 800 kilometrin päästä.

Jos eläinlääkärin joutuu kutsumaan Ivalosta, hintaa kertyy 500 euroa. Traktorin huolto tulee Sodankylästä, lypsykoneen huoltaja Murolasta.

”Ennen kuin huoltaja ehtii tehdä täällä mitään, lasku on jo

1000 euroa”, Guttorm toteaa.

”Kasvukausi on lyhyt. Se alkaa kesäkuussa ja loppuu syyskuun alussa. Lumi tulee maahan keskimäärin 10. lokakuuta.”

Usein kasvun katkaisee kylmä kausi. Silloin heinään ei tule tarpeeksi valkuaista. Sellainen rehu sotkee lehmän ruuansulatuksen. Myös hevonen on arka ruuastaan.

Viljaa ei täällä kannata haitailla viljelevänsä.

Kaikki maito haetaan

Pohjolan Maidon toimitusjohtaja **Markku Hukkanen** sanoo, ettei maidon haku Utsjoelta ole kannattamatonta.

”Matka näyttää kartalta pitkältä, mutta esimerkiksi keskisen Suomen alueella on vaikeampia paikkoja. Niissä talo saattaa näkyä järven takaa lähelläkin, mutta autolla ajomatkaa kertyy paljon. Reitit ovat mutkaisia ja katkeilevia.”

Toisaalta tiedetään, että Nivalassa lähellä tehdasta sijaitsevilta tiloilta maidon haku maksaa vain alle sentin litralta. Sitten on näitä tiloja, joilta rahtikustannus on moninkertainen. Valtiolta saatava pieni kuljetustuki tasaa eroa hiukan.

Tuottajille Valio maksoi viime vuonna 44,1 senttiä litralta.

Kaukana olevien maidon tuottajien ei kannata huolestua. Keräily kaikilta tiloilta jatkuu. Muusta ei edes keskustella.

”Tämä periaate kirjattiin jo Valiota perustettaessa. Mukaan pääsevät kaikki Suomessa toimivat maidon tuottajat, ja heitä kohdellaan tasavertaisesti sijaintipaikasta riippumatta”, Hukkanen sanoo.

”Kannustamme myös Lapin maidontuottajia jatkamaan. Esimerkiksi Ivalossa onkin rakennettu uusia navettoja.”

JOUKO RÖNKÖ

Maito siirtyy letkua myöten tilatankista autoon.

Maitoautoja saapuu meijerille päivin ja öin.

K-Market Aurala Nuorgamissa myy yhdeksän kymmenestä maitopurkistaan norjalaisille. Mikko Junttila tarkistaa, että hyllyissä on hyvä järjestys.

Guttormin tila on Hannu Normanin (vas.) pohjoisin kohde.

Valion Oulun meijerillä jalostetaan puolen Suomen maidot.

Puhtaudesta ei sovi tinkiä, Urho Guttorm tietää.

Maitoa tunturin juurelta

Tenon varressa viljelykelpoista maata on kapeana kaistaleena. Toiselta puolen sitä rajaa joki, toiselta 535 metriä korkea Ailigastunturi.

Maidon tuotannolle ei täällä ole hyviä vaihtoehtoja. Poroja **Urho Guttormilla** ei ole. Edes poromerkkiä ei suvussa ole tainnut olla koskaan.

Maitoa on tuotettu Tenon laaksossa ainakin 250 vuoden ajan. Tämä tila perustettiin vuonna 1843. 1980-luvulle saakka oltiin tiettömän taipaaleen takana ja pitkään ilman sähköäkin.

Parhaimmillaan maitoa haettiin jokivarresta 24 tilalta, nyt enää kolmelta. Viimeksi Guttor-

min setä lopetti pari vuotta sitten. Valio on kuitenkin luvannut hakea maidot jatkossakin.

”Sanovat, että meidänkin pannotamme tarvitaan”, Guttorm toteaa.

Navetassa on 23 lypsävää. Kunhan hiehot poikivat, määrä nousee 26:een. Enempää ei oikein voi pitää. Peltö on 51 hehtaaria, mutta osa lohkoista on kaukana.

Guttormin tilan tulevaisuus näyttää turvatulta.

”Poika opiskelee alaa, ja hänen kihlattunsakin viihtyy täällä. Hevoset kiinnostavat tyttöjä”, Guttorm hymyilee tyytyväisenä.

JOUKO RÖNKÖ

Näillä seuduilla on tuotettu maitoa jo 250 vuotta.

Maito elättää

Kainuussa ja Lapissa maito ja lypsykarjatiloiilla tuotettu naudanliha kattavat lähes 90 prosenttia maatalouden myyntituloista. Koko maassa keskimäärin 42 prosenttia.

Valion Oulun meijeri ottaa vastaan noin 135 miljoonaa litraa maitoa vuodessa. Sitä tuo 100 kuorma-autoa. Koko Suomessa Valion meijereille maitoa rahtaa yhteensä 400 autoa.

Valioryhmään kuuluu 9 osuuskuntaa, joissa oli vuoden 2011 lopussa noin 8 500 maidontuottajaa. Yhteensä tuottajia oli Suomessa hiukan alle 10 000. Lapissa tuottajia oli noin 450. Määrä on puolittunut 10 vuodessa.

Valio tilitti omistajilleen viime vuonna 836 miljoonaa euroa. Suomeen jäävä rahasumma nousi yhteensä reilusti yli miljardin euron.

Maidontuotanto yöllistää välittömästi tai välillisesti kymmeniätuhansia ihmisiä, erityisesti haja-asutusalueilla.

Arla vastaanottaa maitoa Suomessa noin 800 tilalta. Arla on tanskalaisten, ruotsalaisten ja saksalaisten maidontuottajien osuuskuntakonserni.

JOUKO RÖNKÖ

Lähteet: Valio Yritysvastuuraaportti 2011, Osuuskunta Pohjolan Maito, Maaseudun Tulevaisuus, Arlan vuosikertomus 2011